

ФІСКАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Фіскальний простір будь-якої держави є вкрай чутливим до різноманітних політичних, економічних, соціальних потрясінь. Всі потреби суспільства, у той чи інший спосіб, вимагають фінансування, а надто, коли мова йде про реалізацію реформ та соціально-економічний розвиток держави загалом. В Україні фіскальний простір зазнає трансформацій, які виникають у досить широкому діапазоні: від прийняття обґрунтованих державою управлінських рішень, до впливу часто непередбачених внутрішніх та зовнішніх факторів. Саме такі неспрогнозовані виклики стають підставою для виникнення соціально-економічних деформацій, спричиняють асиметричність суспільних процесів та спонукають до пошуку новітніх форматів взаємодії.

На тлі перманентних політично-економічних криз, не оговтавшись від наслідків глобальної катастрофи століття, якою стала пандемія COVID–19, 24 лютого 2022 р. Україна стала жертвою повномасштабної інвазії росії, що поділило життя країни на «до» і «після». Дотихчасовий досвід бойових дій у частині Донецької та Луганської областей, окупація Кримського півострова суттєво погіршили українську економіку. Водночас, її переорієнтування з російського у європейський вектор було непростим, але позитивним кроком національного господарства. Динаміка макроекономічних показників ВВП України стабільно покращувалася (рис. 1).

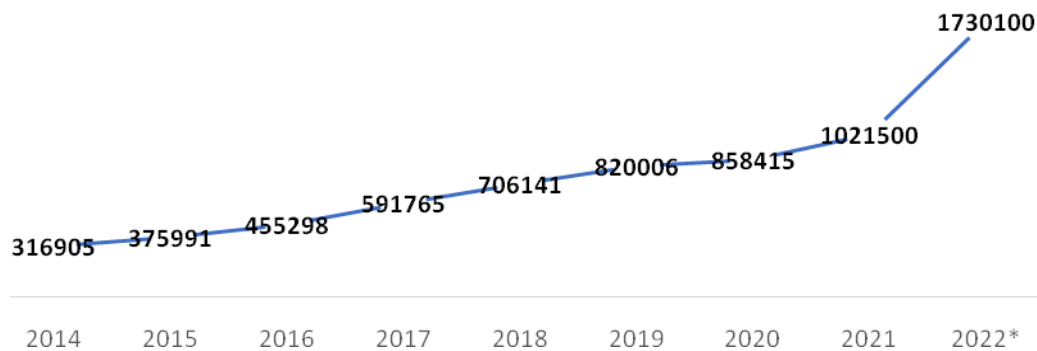

Рис. 1. Динаміка ВВП України у 2014 – 2022* рр., млн грн. [1].

Примітка: 2022* - статистичні показники станом на 1.01.2022 року.

З початком повномасштабного вторгнення ситуація у державі значно погіршилася. За інформацією Міністерства економіки України, більшість чинних підприємств, з перших днів інвазії, оголошували про розпочати процеси евакуації у безпечніші регіони країни. Станом на 4 квітня 2022 р. було отримано 1353 заявки на релокацію, з них 856 – підтверджені [2]. У таких складних умовах держава була змушена задіяти найбільш незручні, на той момент, фіскальні інструменти, щоб хоч якось забезпечити функціонування національної господарської системи. Найбільш яскравими і рекламованими з них стали реформи митно-податкового законодавства, які здебільшого стосувалися введення воєнного стану в країні, натомість стартували з вкрай несприятливих фіскальних результатів постпандемічного періоду. Таким чином, було впроваджено зміни щодо порядку сплати митних платежів, зокрема низка преференцій щодо справляння мита, ПДВ, акцизного податку тощо, які здебільшого стосувалися платників єдиного податку 1–3 груп. Крім цього, ключові зміни стосувалися порядку виконання митних формальностей. Також скасовано заплановані податкові перевірки та зупинено вже розпочаті, а самі платники податків звільнюються від відповідальності за несвоєчасне виконання своїх обов’язків [3].

Важливо зазначити, що більшість підприємців, які скористалися відповідними реформами, власну ділову активність у воєнний час посилюють

не з метою її комерціалізації, а з максимальною концентрацією на підсиленні волонтерського руху. Соціум в черговий раз взяв на себе відповідальність за інфантильні прояви влади, довівши здатність до швидкої та ефективної самоорганізації, використавши, запропоновані владою, фіскальні інструменти. Таким чином, національна господарська система стрімко набула рис мілітарної економіки, що відповідає сучасним потребам її функціонування та відповідним новітнім засадам суспільного договору для України, який насамперед повинен базуватися на пріоритетах безпеки й справедливості, а відтак, гарантуванні високого рівня якості життя громадян у післявоєнний період.

Список використаних джерел

1. ВВП України за роками. *НАБУ*. Аналітика. Реальний сектор. URL: <https://nabu.ua/ua/vvp-2.html> (дата звернення: 10.02.2022).
2. Воєнна економіка, бронювання працівників. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=1a1ed9e8-ce27-4efd-82d4-5137836dbdec&tag=VonnaEkonomika-BroniuvanniaPratsivnikiv> (дата звернення: 04.04.2022).
3. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text> (дата звернення: 05.04.2022).